

ZBOGOM OMILJENOM PROFESORU

Ante Peterlić, filmolog, teoretičar, enciklopedist, redatelj i profesor

Prerani odlazak filmskog ilirca

Kao što su prije 150 godina Rački, Smičiklas i Kukuljević utemeljili današnje znanosti, za film je to učinio Peterlić

Na odsjeku komparativne književnosti predavao je točno 40 godina i bio plebiscitarno najpopularniji profesor

Piše Jurica Pavičić

Nakon duge borbe s bolešću, u petak je u 72. godini u Zagrebu preminuo Ante Peterlić, filmolog, teoretičar, enciklopedist, redatelj te prije i ponajviše od svega profesor. Čovjek koji je faktički sam utemeljio hrvatsko filmsko mišljenje i kojem svi mi u našem poslu izravno ili neizravno neizmerno dugujemo otišao je tako prerano, ne dovršivši svoje posljednje i jedino preostalo ključno djelo - veliku, preglednu historiju filma.

Jer, osim tog posljednjeg velikog posla, Ante Peterlić je učinio praktički sve ostalo. Bio je prvi Hrvat koji je doktorirao na filmološke teme i time praktički ustrojio filmološku znanost u nas. Prvi je predavao filmske kolegije na sveučilišnoj razini. Napisao je prvu, vrlo dobru i još uvijek jedinu teoriju filma na hrvatskom jeziku - "Osnove teorije filma". Uredio je tijekom osamdesetih godina Filmsku enciklopediju, jednu od svega osam u svijetu, dvotomno majstorsko djelo koje danas izdržava najviše standarde. Za filmsko je mišljenje on praktički sam učinio ono što su u drugim sredinama činile generacije i desetine velikana. Baš kao što su pred sto pedeset godina ilirci, Rački, Smičiklas i Kukuljević, preko noći stvarali humanistički pejzaž i utemeljili današnje znanosti, za film je to učinio Peterlić. Bio je naš filmski ilirac, čovjek kojeg je dočekao na početku karijere bijeli prazni list, a sad, kad odlazi, ostavlja za sobom razmjerno zrelu filmsku kulturu.

Grupacija 'hičkokovaca'

Ante Peterlić rođen je u Kaštelima 1936., odrastao je u Šibeniku, a diplomirao u Zagrebu anglistiku i jugoslavistikom 1959. Tijekom pedesetih godina jedan je od protagonista mlade filmofilske kritičarske grupacije "hičkokovaca", koja se u to vrijeme nadahnjivala Andre Bazinom i francuskom "politikom autora" te promicala imanentno film-

ske kriterije oponirajući kulturalno-snobovskom vrednovanju filma ovisno o "veličini teme" i umjetničkoj pretenziji. Zbog jakog valoriziranja Hollywooda, a osobito autora poput Forda, Wylera, Hawksa i Hitchcocka, grupa je dobila i posprdni naziv "hičkokovci" koji su međutim članovi rado usvojili. Dio kritičara grupe krenuo je putem režije (Branko Ivanda, Zoran Tadić), a i

vne predavao je točno 40 godina, od 1966. do 2006., i bio plebiscitarno najpopularniji profesor. Sedamdesetih je postao prvi hrvatski doktor filmologije i objavio teorijsku raspravu o strukturi filmskog vremena. Godine 1977. objavljuje "Osnove teorije filma", i danas školski udžbenik. Koncem sedamdesetih, Leksikografski zavod mu unatoč političkom podozrenju odozgo

devičevskoj Hrvatskoj, Peterlić je izbio i jednu malu, ali tada slatku jezičnu pobjedu: izbio se da se enciklopedija tiska u hrvatskoj verziji, a svi članci prevode. U to doba Peterlić je i svojevrstni mali celebrity, jer se često pojavljuje na televiziji gdje u izvrsnoj emisiji "3,2,1... kreni" interpretira filmove i razgovara s velikanima poput Wellesa, Herzoga, Truffauta. Činjenica da je nacionalna televizija u prime timeu puštala neke tamo profesore da pričaju o filmskim ezoterijama danas nam se čini također nestvarnom. Kroz devedesete i kroz ovu dekadu Peterlić je nastavio s takvim popularizatorskim radom, najviše kroz feljtone u časopisima 15 dana i Vijenac, a te fragmente iz filmske historije objedinio je u dvije knjige: "Studije o 9 filmova" i "Deja vu". Mi iz struke znali smo da su ti fragmenti dijelom i trening za veliku historiju filma koju je Peterlić pisao, i koja je bila jedino preostalo što u našoj filmologiji nije načinio. Tu knjigu, međutim, nije dočekao.

Antina 'divine intervention'

Peterlićev utjecaj na hrvatski film nije zastajao samo na onom što je pisao. Bio je iznimno voljen profesor. Sustavno se trudio darovite učenike usmjeriti u struku. Većina ljudi koji danas misle i pišu o filmu prvi su ulazak u struku dugovali njemu. Ni sam se moguće ne bih bavio ovim čime se bavim, niti bio ovdje gdje jesam da nije bilo profesora Peterlića. Osamdesetih godina poslao me iz fakultetske klupe svom drugom učeniku (Dariju Markoviću) u časopis Kinoteka. Tamo sam propisao, a onda su slijedili drugi poslovi, treći...

Nisam jedini u čiju se sudbinu umiješala takva Antina "divine intervention": ima nas desetina, čitav klub, od kinoteka, arhiva, filmskog saveza, pa do fakultetskih katedri, leksikografskog zavoda i novinskih redakcija. I to je dio priče o Antu Peterliću, čovjeku koji je hrvatsku filmologiju stvorio iz ničega.

Ante Peterlić u emisiji '3,2,1... kreni' TV Zagreb 1978.

NA FESTIVALU

Sjećanje u Puli

Festival igranog filma u Puli priredit će u četvrtak 19. srpnja u 12.30 u Zajednici Talljana Circolo prigodni In Memoriam program na kojem će govoriti Zlatko Vidacković, umjetnički ravnatelj Festivala, i Diana Nenadić, članica ovogodišnjeg ocjenivačkog suda Nacionalnog programa. Bit će prikazan presjek radnog vijeka Ante Peterlića, prigodnim kratkim filmom. Ministar kulture Božo Biškupić uputio je brzojav sućuti obitelji Ante Peterlića kao Ravnateljstvo Festivala igranog filma u Puli. (H)

sam Peterlić učinio je to kad je 1969. režirao igrani film "Slučajni život". Film nastao pod jakim utjecajem krugovaške literature i egzistencijalizma prošao je slabije nego što je zasluživao, a Peterlić - od 1966. profesor na komparativnoj književnosti - definitivno se okrenuo filmološkoj znanosti i popularizaciji filma. Na odsjeku komparati-

povjerava pionirski posao - dvo-sveščanu filmsku enciklopediju koja će kompletna izići do konca osamdesetih. Peterlić je tada udružio snage i znanje cjelokupne jugoslavenske filmologije i načinio leksikografski masterpis koji gledamo s blagom nevjericom, jer bi takvo djelo našoj sredini danas bilo posve nezvedivo. U tadašnjoj, postkarador-